

Nr 136.

Ankom till riksdagens kansli den 24 augusti 1914 kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående premiering av medelstora jordbruk.

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 12, har herr *Larsson* i Dala hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till premiering av medelstora jordbruk.

Till stöd härför har motionären anfört följande:

»Den med statsmedel understödda småbrukspremieringen har säkerligen varit ett av de verksammaste medlen för det svenska småbrukets utveckling. Berättelser om dessa premierade småbruk och deras ekonomi hava publicerats i hushållningssällskapens tidskrifter m. fl. officiella handlingar, i separat-tryck, i tidskrifter och tidningar, och hava härigenom verkat upplysande för stora lager av vårt småbruksfolk. Och de premierade småbruken hava ofta bildat sin nejds elitjordbruk, vars vackra föregångsgärning verkat uppryckande och utvecklande för nejdens lantushållning.

Berättigade att deltaga i denna premiering hava tidigare varit jordbrukare med upptill 12 hektar åker och äro nu, enligt Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse nr 273 den 24 oktober 1913, jordbrukare med upptill 15 hektar åker.

Någon med statsmedel understödd premiering av jordbruk med över 15 hektar åker finnes emellertid ej. Och dock må en dylik anses lika viktig för det medelstora jordbrukets utveckling, som småbrukspremieringen varit och är för småbrukets utveckling.

Enligt min åsikt är det ett statsintresse av stor vikt att få statspremiering även av det medelstora jordbruket, vartill torde böra räknas jordbruk, som hava en areal av 15—100 hektar åker. Huru många dylika

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 57 häft. (Nr 136.)

jordbruk, som finnas i vårt land, torde med den nuvarande statistikens uppställning vara nästan omöjligt att angiva. Enligt statistisk årsbok 1914 funnos i Sverige år 1911 230,477 jordbruk med 2,01—20 hektar åker. Huru många av dessa jordbruk, som hade en åkerareal av över 15 hektar, kan jag ej uppgiva, men om fördelningen av antalet jordbruk inom denna grupp vore jämn, så skulle antalet jordbruk med en åkerareal av 15,01—20 hektar utgjort ungefär 64,000, vilka enligt nuvarande bestämmelser varit utestängda från deltagande i jordbrukspremieringen. Enligt samma källskrift funnos i Sverige år 1911 33,189 jordbruk med en areal av 20,01—100 hektar åker. Och det synes sålunda sannolikt, att den åkerareal, som i vårt land tillhör jordbruk med arealen 15—100 hektar åker, är lika stor som den åkerareal, vilken tillkommer vårt lands alla småbruk med upptill 15 hektar åker.

En intensiv utveckling av Sveriges medelstora jordbruk är sålunda en angelägenhet av största vikt, och det är anledning hoppas, att en premiering av medelstora jordbruk skulle verka kraftigt i denna riktning.

Jag åsyftar icke, att premierna för de prisbelönade medelstora jordbruken skulle utgå i form av penningar utan i annan form, som ansåges mest lämplig. Statsutgifterna för denna premiering behövde därför icke bliva så stora, som de skulle bliva, därest avsevärda penningbelopp skulle utdelas som pris. Men premieringen av dessa medelstora jordbruk skulle, i mån som den fortgick, utvisa de yppersta medelstora jordbruken i vårt land; och i sina berättelser, som på lämpligt sätt skulle spridas till samtliga motsvarande jordbrukare inom respektive premieringsområde, skulle premieringsnämnden utförligt skildra de premierade jordbrukens driftsmetoder och ekonomi m. m., på det att premieringen måtte bliva känd och gagnande i så vida kretsar som möjligt inom vidkommande jordbrukslager.

Övertygad, att premiering av medelstora jordbruk är ett betydelsefullt medel för vårt jordbruks utveckling, och inseende, att frågans detaljer behöva vederbörligen utredas, får jag sålunda hemställa — — —

Utskottet.

Som bekant har riksdagen alltsedan år 1891 årligen anvisat medel till premiering av mindre jordbruk, d. v. s. jordbruk av icke större areal än att en skötsam och duglig innehavare kunnat beräknas att, utan anlåtande av andra arbetskrafter än familjens egna, driva jordbruket samt därav hava sin utkomst. Ett av de ledande motiven för anordnandet av denna premieringsverksamhet har givetvis varit en önskan att genom den uppmuntran och belöning, som en dylik premiering helt naturligt innebär,

söka sporra småbrukaren att öka jordbrukets intensitet och därigenom avvinna detsamma en stegrad avkastning. Huvudsyftemålet med statsmakternas omsorg om det mindre jordbruket, sådan densamma funnit sitt uttryck i såväl förevarande som andra åtgärder för detta jordbruks höjande, torde dock främst hava varit av socialpolitisk natur, förestavat av en allmän önskan att söka bibehålla småbrukareklassen vid jordbruket samt i allmänhet öka intresset för bildandet av småbruk och egnahemslägenheter. Oförnekligt torde ock vara, att det mindre jordbruket på senare tiden haft att uppvisa en avsevärt stegrad produktion, liksom ock att antalet småbrukare och egnahemsinnehavare samtidigt högst väsentligt ökats.

Utskottet, som till fullo erkänner de medelstora jordbrukens stora betydelse för utvecklingen av vår jordbruksnäring, anser emellertid tillräckliga skäl icke föreligga att utsträcka statens premieringsverksamhet till att omfatta jämväl dylika jordbruk. De medelstora liksom ock de större jordbruken torde nämligen i allmänhet hava vida större förutsättningar än de mindre jordbruken att genom tillämpning av moderna metoder och tillgodogörande av tekniska hjälpmedel stegra sin avkastning. Då därjämte dessa jordbruk, tack vare sin större ekonomiska bärkraft, i allmänhet också torde besitta större utvecklingsförmåga än de mindre jordbruken, synes behovet av premiering för frambringande av en intensivare jordbruksdrift icke beträffande de medelstora jordbruken göra sig gällande i tillnärmelsevis lika hög grad som beträffande de mindre jordbruken. Icke heller föreligger i fråga om de medelstora jordbruken ovannämnda socialpolitiska synpunkt, vilken redan från början varit grundläggande för statens jordbrukspremiering och, enligt utskottets förmenande, allt fortfarande bör utgöra huvudmotivet för densamma.

Därest emellertid i vissa landsändar en premiering av medelstora jordbruk verkligen skulle befinnas behöflig och lämplig för att bland de medelstora jordbrukarne öka intresset för en intensiv jordbruksdrift, anser utskottet detta vara en angelägenhet, som i första hand bör omhändertagas av vederbörande hushållningssällskap. Då premieringen av dylika jordbruk, såsom ock motionären antytt, icke nödvändigt torde behöva utgöras av penningar utan kunna utgå i annan lämplig form, skulle en sådan premiering icke heller för hushållningssällskapen bliva särdeles betungande.

Ehuru utskottet sålunda icke anser åtgärder från statens sida böra vidtagas för anordnandet av premiering av medelstora jordbruk, har utskottet icke velat förneka, att en förhöjning av den nuvarande maximiarealen för premieringsberättigade jordbruk under vissa förhållanden kunde anses befogad.

Med hänsyn till de rådande olika förhållandena inom olika delar av riket synas nämligen goda skäl tala för ett övervägande av frågan, huruvida icke arealen för de premieringsberättigade jordbruken lämpligen borde bestämmas olika för skilda delar av landet med hänsyn tagen till åkerjordens olika värde och avkastningsförmåga. Då emellertid maximigränsen så nyligen som från innevarande års början höjts från 12 till 15 hektar, vadän följaktligen några erfarenheter rörande verkningarna av denna utsträckning ännu icke vunnits, anser likväl utskottet några åtgärder för ytterligare förändring i detta avseende icke för närvarande böra vidtagas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må avslå herr Larssons i Dala förevarande motion.

Stockholm den 24 augusti 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: hrr *Persson, Ericsson, Odelberg, Pers, Lindblad, Lundell*, greve *Hamilton, Nilsson* i Tånga, *Öberg* och *Kronlund*, greve *Wachtmeister, Ingeström, Jonsson, Tysk* och *Nilsson* i Linnås.